

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

1

Том 1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Зміст

ПРИВІТАННЯ ГОЛОВИ ВЧЕНОЇ РАДИ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ», АКАДЕМІКА С. В. КІВАЛОВА	17
---	----

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ, ФІНАНСОВОГО ПРАВА

<i>Ківалов Сергій Васильович</i> ДЕРЖАВНА ЦІЛЬОВА ПРОГРАМА ЯК ЗАСІБ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ	19
<i>Біла-Тіунова Любов Романівна</i> ОКРЕМІ НОТАТКИ ЩОДО «ПРИНЦИПУ РІВНОГО ДОСТУПУ» І «ПРИНЦИПУ НЕДИСКРИМІНАЦІЇ» У ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ	22
<i>Білоус-Осінь Тетяна Ігорівна</i> ВИЗНАЧЕННЯ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕДУР ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ ТА НАУКИ	26
<i>Даниленко-Негара Юлія Сергіївна</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВИЛ ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ У ЗАКОНОДАВСТВІ ПРО ДЕРЖАВНУ СЛУЖБУ	28
<i>Козачук Діана Анатоліївна</i> ЩОДО ОБСЯГУ ПРАВА НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	32
<i>Негара Родіон Віталійович</i> УСНІЙ АДМІНІСТРАТИВНИЙ АКТ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ	35
<i>Осадчий Анатолій Юрійович, Закаленко Олена Василівна</i> СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ	38
<i>Слободянюк Марина Анатоліївна</i> ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ.	42
<i>Стрельников Андрій Вікторович</i> АНТИКОРУПЦІЙНА СУБ'ЄКТНІСТЬ ПАТРОНАТНИХ СЛУЖБОВЦІВ: РЕТРОСПЕКТИВА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	44
<i>Фролова Євгенія Ігорівна</i> ЩОДО ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ.	48
<i>Чердинцев Юрій Герасимович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АТЕСТАЦІЇ СЛУЖБОВЦІВ МИТНИХ ОРГАНІВ	50
<i>Назарчук Анастасія Валеріївна</i> ЩОДО СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОСТІ ТА ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ У ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ	53
<i>Піть Ігор Юрійович</i> ОКРЕМІ ПИТАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО КОНТРОЛЮ ЗА ФІНАНСАМИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ	56
<i>Бевзюк Ангеліна Костянтинівна</i> АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ	59
<i>Данілов Олександр Дмитрович</i> НАВЧАННЯ ТА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ СУДОВОЇ СИСТЕМИ	62

частині приведення у відповідність до вимог Закону України «Про адміністративну процедуру».

Список використаних джерел:

1. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. Дата оновлення: 15.11.2024. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#top> (дата звернення 01.03.2025).

2. Про правотворчу діяльність: Закон України від 24.08.2023 № 3354-IX. Дата оновлення: 18.09.2024. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#top> (дата звернення 01.03.2025).

3. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру» / авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. та ін.; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023 545 с. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74413.pdf> (дата звернення 01.03.2025).

4. Негара Р. В. Характеристика окремих видів адміністративних актів за новітнім законодавством України про адміністративну процедуру. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 163. С. 213–228. URL: <https://doi.org/10.21564/2414-990X.163.292799> (дата звернення 01.03.2025).

Ключові слова: усний адміністративний акт, адміністративний акт, адміністративна процедура, форма прийняття (вчинення), форма зовнішнього вираження.

Keywords: oral administrative act, administrative act, administrative procedure, form of acceptance (commitment), form of external expression.

Осадчий Анатолій Юрійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент*

Закаленко Олена Василівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного і фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент*

СТАНДАРТИ ДОКАЗУВАННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Адміністративне судочинство (процес), виступає однією з форм відправлення правосуддя. Особливості цієї форми правосуддя детерміновано, насамперед, правовою природою публічно-правових спорів, які виступають його предметом. Це у повній мірі стосується й регламентації правила доказування в адміністративному судочинстві, що відбивають не тільки загальні закономірності пізна-

вальної діяльності під час встановлення обставин справи, але й забезпечують ефективне встановлення фактичних обставин саме публічно-правових спорів.

Наведеним обумовлено, зокрема, запровадження особливого розподілу тягара доказування в адміністративних справах про протиправність рішень, дій чи бездіяльності суб'єкта владних повноважень, т.з. презумпцію правомірності вимог особи, яка оскаржує рішення, дії чи бездіяльність суб'єкта владних повноважень [1, С. 239], активну роль суду у збиранні доказів, як прояв принципу офіційного з'ясування всіх обставин у справі.

Натомість, КАС України, на відміну, наприклад, від КПК України, визначаючи необхідність оцінки судом доказів за внутрішнім переконанням (ч. 1 ст. 90 КАС України) не містить положень щодо конкретизації ступеня переконання, за якого суд має вважати встановленими обставини адміністративної справи. Практичні аспекти та можлива подальша правова регламентація механізму формування внутрішнього переконання суду безумовно вимагають врахування специфіки предмету розгляду, яким в адміністративному судочинстві виступають здебільшого публічно-правові спори.

Внутрішнє переконання – це сформоване під час розгляду справи уявлення судді про те, як слід вирішити справу. Внутрішнє переконання формується на психологічному рівні, коли суддя надає перевагу одній чи іншій стороні, виходячи з фабули (обставин) справи та правових позицій сторін [1, с. 243]. Формування такого переконання не виключає можливість збереження у суду певних сумнівів при встановленні тих чи інших обставин справи. Мова йде про достатній рівень допустимих сумнівів, при якому обставина вважатиметься встановленою.

У найбільш загальному розумінні під стандартом доказування як раз і позначається рівень ймовірності, «до якого обставина повинна бути підтверджена доказами, щоб вважатись дійсною» [2]. Цей рівень ймовірності насамперед пов'язаний з встановленням під час оцінки доказів такої якісної властивості їх сукупності як достатність для висновку про наявність або відсутність обставин справи (ч. 1 ст. 76 КАС України) за відповідного ступеня достовірності кожного доказу.

Хоча у адміністративному процесуальному законодавстві відсутні загальні положення щодо визначення стандартів доказування, беручи до уваги принцип автономності [3] (автономне тлумачення ЄСПЛ змісту норми у конкретних справах), принцип однакового ставлення (equality of treatment) [4], адміністративні суди мають використовувати відповідні принципи (правила, стандарти), які виокремлюються у практиці ЄСПЛ.

У практиці ЄСПЛ активно використовуються, насамперед, такі стандарти доказування як «баланс вірогідностей (ймовірностей)» (balance of probabilities) та «поза розумним сумнівом» (beyond reasonable doubt). Перший стандарт полягає в тому, що обставини повинні бути встановлені у такій мірі, щоб у «розумної (розсудливої) людини» не могло лишатися «розумного сумніву», щодо їх існування. Другий – полягає в тому, що обставини повинні бути

встановлені з розумним ступенем достовірності, тобто таким чином, що після оцінки доказів внутрішнє переконання судді каже йому, що факт скоріше був, аніж не мав місця.

При цьому, ЄСПЛ зазначає, що стандарт доказування у кримінальних справах має бути вищий, ніж у цивільних [5]. Також слід враховувати, що застосування національними судами незвично високого стандарту доказування становить порушення права на справедливий суд [6].

Враховуючи, що ЄСПЛ в рішенні від 16.07.1971 у справі «RINGEISEN v. AUSTRIA (MERITS)» [7] поширив дію п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод на сферу оскарження актів адміністрації, зазначивши, що поняття «спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру» охоплює всі справи, результат яких має вирішальне значення для приватних прав і обов'язків, а характер законодавства, яке регулює визначене питання, як справа має бути вирішена (цивільне, господарське, адміністративне право тощо), та орган, який наділено юрисдикцією з цього питання (звичайний суд, адміністративний орган тощо) не мають при цьому великого значення – цілком очевидно, що адміністративному судочинству здебільшого має бути притаманний стандарт доказування «баланс вірогідностей».

Натомість, наведене не заперечує можливості, а в деяких випадках й необхідності, застосування в адміністративному судочинстві при розгляді певних адміністративних справ підвищених стандартів доказування.

Підставою застосування в адміністративному судочинстві підвищених стандартів доказування мають виступати потенційні наслідки розгляду справи для фізичної чи юридичної особи. При цьому, «будь-яке підвищення стандарту доказування розглядається принагідно владної сторони або інакше кажучи, підвищений стандарт в жодному разі не може бути застосовним до невідної сторони, яка початково має менші доказові можливості по збиранню та представленню доказів» [8, с. 139-140].

Так, найвищий стандарт доказування «поза розумним сумнівом» повинен використовуватися у випадках, коли правові наслідки вирішення справи для особи тотожні кримінальним у розумінні ЄСПЛ та тягнуть суттєве обмеження прав, свобод та інтересів особи.

Водночас, можна припустити й існування справ з потенційно серйозними наслідками їх розгляду для особи, для яких стандарт доказування «баланс вірогідностей» може виявитися недостатнім, а «поза розумним сумнівом» – занадто високим. Наведене вимагатиме застосування для виконання обов'язку доказування суб'єктам владних повноважень проміжного стандарту доказування – «зрозумілі та переконливі докази», що вимагає більшої впевненості судді, аніж зазвичай.

Безсумнівно, градація стандартів доказування в адміністративному судочинстві потребує ґрунтовного опрацювання з подальшим законодавчим закріпленням як конкретних випадків застосування, насамперед, стандарту доказування

«поза розумним сумнівом», так і критеріїв застосування стандарту «зрозумілі та переконливі докази». Вирішення цих питань сприятиме належному з'ясуванню обставин відповідних категорій публічно-правових спорів, а отже і забезпеченню права на справедливий суд в адміністративному судочинстві.

Список використаних джерел:

1. Ківалов С. В. Курс адміністративного процесуального права України. Загальна частина : підручник / С. В. Ківалов, І. О. Картузова, А. Ю. Осадчий. Одеса : Фенікс, 2014. 342 с.
2. Пільков К. Стандарт доказування як складова забезпечення права на справедливий суд. *Судова влада України*. 04.11.2019. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/816559/>
3. Case «König v. Germany» : Judgment of 28 June 1978, no 6232/73 (A/27). HUDOC. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57512>
4. Case «Schuler-Zraggen v Switzerland» : Judgment of 24 June 1993, no 17/1992/362/436. HUDOC. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57840%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57840%22]})
5. Case «Ringvold v. Norway» : Judgment of 11 February 2003, no. 34964/97. HUDOC. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60933>
6. Case «Dyuldin and Kislov v. Russia» : Judgment of 31 July 2007, no. 25968/02. HUDOC. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-82038>
7. Case «Ringeisen v. Austria (merits)» : Judgment of 16 July 1971, no. 2614/65. HUDOC. URL: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-57565%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57565%22]})
8. Стоян А. В. Стандарти доказування в адміністративному судочинстві : дис. ... д-ра філософії : спец. 081 «Право». Одеса, 2024. 218 с.

Ключові слова: адміністративне судочинство, адміністративний процес, доказування в адміністративному судочинстві, стандарти доказування, баланс вірогідностей (ймовірностей), зрозумілі та переконливі докази, поза розумним сумнівом.

Keywords: administrative proceedings, administrative process, proof in administrative proceedings, standards of proof, balance of probabilities, clear and convincing evidence, beyond reasonable doubt.